

PROCEEDINGS

ISHC

2ND INTERNATIONAL
ISLAMIC HERITAGE

2nd International Islamic
Heritage Conference 2017

CONFERENCE 2017

المؤتمر الدولي الثاني للتراث الاسلامي

"STRENGTHENING KNOWLEDGE, EMPOWERING ACHIEVEMENT"

EDITORS

MOHD FAIZAL P. RAMELI
ABDUL QAYUUM ABDUL RAZAK
MUHAMMAD TAUFIK MD SHARIPP
MOHD ZAID MUSTAFAR
MOHD KHAIRUL NIZAM MOHD AZIZ
RAWI NORDIN
S. SALAHUDIN SUYURNO
DZIAUDDIN SHARIF

**PROCEEDING OF 2ND INTERNATIONAL
ISLAMIC HERITAGE CONFERENCE
(ISHEC 2017)**

2nd International Islamic
Heritage Conference 2017

2nd International Islamic
Heritage Conference 2017

PROCEEDING OF 2ND INTERNATIONAL ISLAMIC HERITAGE CONFERENCE (ISHEC 2017)

Editors

MOHD FAIZAL P. RAMELI
ABDUL QAYUUM ABDUL RAZAK
MUHAMAD TAUFIK MD SHARIPP

MOHD ZAID MUSTAFAR

MOHD KHAIRUL NIZAM MOHD AZIZ
RAWI NORDIN

S. SALAHUDIN SUYURNO

DZIAUDDIN SHARIF

Academy of Contemporary Islamic Studies (ACIS),
Universiti Teknologi MARA Cawangan Melaka
Alor Gajah • 2017

Cetakan Pertama / *First Printing*, 2017
Hak Cipta / *Copyright* Penerbit ACIS, UiTM Cawangan Melaka

Hak cipta terpelihara. Tiada bahagian daripada terbitan ini boleh diterbitkan semula, disimpan untuk pengeluaran atau ditukarkan ke dalam sebarang bentuk atau dengan sebarang alat juga pun, sama ada dengan cara elektronik, gambar serta rakaman dan sebagainya tanpa kebenaran bertulis daripada ACIS, UiTM Cawangan Melaka terlebih dahulu.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced or transmitted in any form or by any means, electronic or mechanical, including photocopy, recording, or any information storage and retrieval system, without permission in writing from ACIS, UiTM Cawangan Melaka.

Diterbitkan di Malaysia oleh / *Published in Malaysia by*
AKADEMI PENGAJIAN ISLAM KONTEMPORARI (ACIS),
UNIVERSITI TEKNOLOGI MARA CAWANGAN MELAKA,
JALAN LENDU, 78000 ALOR GAJAH,
MELAKA, MALAYSIA
Tel: +606 558 2303, 2305

Atur huruf oleh / *Typeset by*
ABDUL QAYUUM ABDUL RAZAK, MUHAMAD TAUFIK MD SHARIPP,
MOHD ZAID MUSTAFAR & MOHD KHAIRUL NIZAM MOHD AZIZ
Mel-e: qayyumfpi@yahoo.co.uk

Reka bentuk kulit oleh
Mohd Khairul Nizam Mohd Aziz
Mel-e: nizamiyah86@gmail.com

ISBN:

Table of Contents

<i>Foreword</i>	7
<i>Preface</i>	9

HISTORIOGRAPHY AND ISLAMIC THOUGHT

Genre Historiografi Ibn al-Athir <i>Norsaeidah Jamaludin, Abdul Qayuum Abdul Razak, Nor Adina Abdul Kadir & Mariam Farhana Md Nasir ...</i>	3
Kajian Literatur Istilah 'Umrn Ibn Khaldun <i>Abdul Qayuum Abdul Razak & S.Salahudin Suyurno ...</i>	13
Metodologi Penulisan Isu Kenabian menurut Badiuzzaman Said Nursi dalam Kitab <i>Rasail al-Nur</i> <i>Muaz Mohd Noor, S.Salahudin Suyurno, Nor Adina Abdul Kadir, Abdul Qayuum Abdul Razak & Mohd Khairul Nizam Mohd Aziz ...</i>	21
Metodologi Penulisan Syed Qutb dalam Kitab <i>Fi Zilal al-Quran</i> <i>Halipah Hamzah & Noormala Rabu ...</i>	35
Sejarah Pengajian Pondok dan Tokoh Ulama: Kajian di Daerah Besut, Terengganu Darul Iman <i>Mohd Zainodin Mustaffa, Emie Sylviana Mohd Zahid, Nur Farhana Mohd Daud, Mahasin Saja@Mearaj, Mohd Asyadi Redzuan & Mohamad Zaki Razaly ...</i>	47
Mekah Pusat Dunia: Hubungan dengan Brunei <i>Muhammad Hadi Muhammad Melayong ...</i>	55
Peranan Sufi dalam Penyebaran Islam di Nusantara <i>H Sumanta MA & Hajam M.Ag ...</i>	63
Ngaji Kitab bersama Para Kiai Cirebon 'Memaknai Jihad Islam' untuk Meraih Sukma Pancasila <i>Siti Fatimah M.Hum ...</i>	75
Jender dalam Perspektif Nasaruddin Umar <i>H Jamali Sahrodi MA & Amin Maulana ...</i>	101

Madrasah Menggapai Mutu
H Maksum MA ... 117

Pendekatan Kajian Orientalis terhadap Islam: Satu Sorotan Awal
Mohd Farhan Abd Rahman & Muhamad Azrul Azwan ... 125

ZA'BA, Melayu dan Kolonialisme Inggeris
Noor Aziera Mohamad Rohana, Nurul Asma Mazlan, Noraini Abd Muaziz & Ermy Azziaty Rozali ...137

Budaya Berfikir Kritis Islam sebagai Pendekatan dalam Mengukuhkan Jatidiri Masyarakat Melayu Kini
Norafifah Ab Hamid, Nor Azlina Abd Wahab, Norajila Che Man & Siti Nurul Izza Hashim ... 151

Kepentingan Kepercayaan Konsep Ilmu dalam Pembentukan Pandangan Alam
Mahfuzah Mohammed Zabidi & Rohaya Sulaiman... 167

HISTORIOGRAPHY AND ISLAMIC HERITAGE

Penentuan Tarikh Perkahwinan Rasulullah SAW berdasarkan Pengiraan Takwim Hijri terkini
Nur Jannah Ballazi, Hamidah Jalani, Norsaeidah Jamaludin, Sarah Dina Mohd Adnan & Nang Naemah Nik Dahalan ... 180

Konsep Kepimpinan Melayu Islam di Nusantara Menurut Teks *Bustan al-Salatin*
Shah Rul Anuar Nordin ... 188

Prasasti Terengganu: Kepentingannya dalam Sejarah Tamadun Islam Alam Melayu
Nor Adina Abdul Kadir, Nang Naemah Nik Dahalan, Norsaeidah Jamaludin, Abdul Qayyum Abdul Razak & Khairul Nizam Abdul Aziz ... 199

Kelangsungan Budaya Masyarakat Chetti Melaka Era Globalisasi
Siti Nurul Izza Hashim, Norafifah Ab Hamid, Rawi Nordin, Nor Rafedah Mohsan & Muhammad Faiz Mohd Fadzil ... 209

Sejarah dan Implementasi Dekorasi Cina dalam Pembinaan Masjid Terawal di Malaysia
Nor Adina Abdul Kadir, S.Salahudin Suyurno, Sarah Dina Mohd Adnan, Noorfazreen Mohd Aris & Muaz Mohd Noor ... 223

ISLAMIC LITERATURE AND ART

Keindahan Konsep Tauhid dalam Rekabentuk Motif-motif Seni Tradisi Melayu
Shaliza Dasuki, Azahar Harun, Liza Marziana Mohammad Noh, Nur Hasliza Abdullah, Nurkhozilah Idris & Fazlina Mohd Radzi ... 239

Identifying A Lotus Motif Transformation on The Melaka Traditional Mosque's Roof Crown in 1720-1950
Raziq Abdul Samat, Sharifah Shaari, Dona Lowii Madon, Meor Hasmadi Meor Hamzah & Nor Fariza Baharuddin ... 255

Potensi Seni Iluminasi al-Qur'an Mushaf Malaysia
Nik Narimah Nik Abdullah, Mohd Hisham Johari, Ayob Wahid, Zahara Ramli, Muhamad Fauzi Harun, Anith Liyana Amin Nudin & Mohd Amin Mohd Noh... 263

أثر التراث العربي الإسلامي في الرسم الأوروبي الحديث
شكيبيا مصطفى الشرنقية & محمود حسين عبد الرحمن ... 281

Notes on the Ibadi Religious Architecture: A Comparative Study of the Mosques in Mزاب, Djerba and Oman
Naima Benkari ... 301

Contemporary Telekung in Malaysia it's Challenges and Realities
Norzaleha Zainun, Jamiaah Abdul Holed & Zolina Mohamad ... 317

The Development of Character Category in Jawi Typography-An Implementation in Typography Course in UiTM
Intan Nur Firdaus Muhammad fuad, Sharifah Raudzah S. Mahadi & Ahmad Khairul Azizi Ahmad ... 333

Art Photography: Ideation and Influences of Islamic Geometric Patterns
Azmil Aswad Che Mat, Aidah Alias & Farihan Zahari ... 345

The Reading of Tajwid in Surah Yaasin for Red-Green Colour Vision Deficiencies
Siti Sarah Adam Wan, Azahar Harun, Nur Hasliza Abdulah & Shaliza Dasuki ... 357

POLITICS AND GOVERNANCE

Peranan Sultan Abu al-Hasan 'Ali al-Marini dalam Kerajaan Banu Marin di Fas, al-Maghrib (1331-1351M)

Mariam Farhana Md Nasir, Sarah Dina Mohd Adnan, Noorfazreen Mohd Aris, Hamidah Jalani & Muhammad Taufik Md Sharipp ... 365

Sejarah Institusi Ketenteraan di Malaysia dan Sumbangan kepada Kelangsungan Ketamadunan
Burhanuddin Jalal, Sayuti Ab Ghani, Amnah Saayah & Redwan Yasin ... 380

Perspektif Kitab Quran terhadap Bidang Pengurusan Rekod
Ahmad Azman Mohamad Ramli, Azmi Ab Rahman, Kasmarini Baharuddin, Mohd Naim Mohd Nasfi, Mohd Ridzuan Ibrahim & Abd Rashid Abd Rahman ... 397

ISLAMIC ECONOMICS AND BUSSINES MANAGEMENT

Etika Pengurusan Sumber Manusia bagi Muslimpreneurs dalam Perniagaan Berskala Kecil
Mohd Faizal P.Rameli, Suhaida Mohd. Amin, Dziauddin Sharif, Norajila Che Man & Noorfazreen Mohd Aris ... 413

Paradigma Tauhid dalam Pelaksanaan Tanggungjawab Sosial Korporat (CSR)
Norajila Che Man, Muhammad Rahimi Osman & Mohd Faizal P.Rameli ... 427

Wasatiyyah sebagai Asas Pembuatan Keputusan Pelabur Muslim
Noor Hasyimah Sulaiman, Wan Noor Hazlina Wan Jusoh, Che Zuina Ismail, Azarudin Awang & Rubiah Abu Bakar ... 445

Penilaian Pakar dalam Model Konseptual Penggunaan Berhierarki Islam
Basri Abd. Ghani & Ahmad Azrin Adnan ... 453

The Need to Work by Educated Muslim Women in Malaysia
Suhaida Mohd. Amin & Mohd Faizal P.Rameli ... 461

The Impact of Macroeconomic Variables on FTSE Bursa Malaysia Emas Shariah Index
Siti Nurulhuda Ibrahim, Zuraini Abdul Hamid, Amirudin Mohd Nor, Fahmi Abdul Rahim & Noraznira Abd Razak ... 469

Multimodal Analysis on Muslimah Cosmetic Billboards
Nor Atifah Mohamad, S. Salahudin Suyurno, Sumarni Maulan & Nazarul Azali Razali ... 489

Determinants of Electronic Commerce Adoption: Case Study Among Small and Medium Enterprise (SME) in Klang Valley

Nur Atiqah Zainuddin, Maymunah Ismail, Nurul Zamratul Asyikin Ahmad, Sharina Sharif, Maz Izuan Mazalan & Mohd Sufian Ab Kadir ... 501

Halal vs Non-Halal Cosmetic: Positioning in Malaysian Market
Azahar Harun, Roszi Naszariah Nasni Naseri, Nur Hazwani, Zolkifly & Mastura Ayob ... 513

Total Quality Management and Halal Certification of Food Product in Malaysia
Rizuwan Abu Karim, Nurazree Mahmud, Helmy Fadlisham Abu Hasan & Juan Rizal Sa'ari ... 519

Pemantauan dan Penguatkuasaan Halal terhadap Produk Makanan Import oleh JAKIM
Mohd Zaid Daud, Mohd Izhar Ariff Mohd Kashim, Nurzahidah Jaafar & Sharifah Fadylawaty Syed Abdullah ... 527

WAQF DEVELOPMENT IN MALAYSIA

Elemen Kekal Harta Wakaf: Analisis menurut Fuqaha dan Undang-undang di Malaysia
Che Zuina Ismail, Azarudin Awang, Rubiah Abu Bakar, Noor Hasyimah Sulaiman & Wan Noor Hazlina Wan Jusoh ... 549

Sejarah Universiti al-Azhar sebagai Model Institusi Pendidikan Wakaf Terulung
Mohd. Ali Muhamad Don ... 565

Pembangunan Tanah Wakaf Melalui Inovasi Istibdal
Che Zuina Ismail, Rubiah Abu Bakar, Azarudin Awang, Noor Hasyimah Sulaiman & Wan Noor Hazlina Wan Jusoh ... 575

Pembangunan Wakaf Kesihatan: Model Operasi dan Pengurusan Hospital Waqaf An-Nur (HWAN)
Norizah Mohamed @ Daud, Noorfazreen Mohd Aris, Sharipah Amirah Abas & Noraini Abd Muaziz ... 587

Urus Tadbir Hartanah Wakaf Melaka: Strategi Penambahbaikan oleh Majlis Agama Islam Melaka (MAIM)
Norajila Che Man, Rawi Nordin, Norafifah Ab Hamid & Nor Azlina Abd Wahab ... 601

Aktiviti Pembangunan Saham Wakaf di Johor
Nurfarhana Mohd Daud, Emie Sylviana Mohd Zahid, Mohd Zainodin Mustaffa, Munirah Zakaria & Aflah Isa ... 613

CONTEMPORARY ISSUE OF ZAKAT IN MALAYSIA

Penetapan Had Kifayah Zakat Pelajar di UiTM: Satu Keperluan
Baharuddin Sayin, Azri Bhari, Mohd Afandi Mat Rani & Muhammad Nor Aman Jamaluddin ... 625

Profil Asnaf Zakat di Kalangan Pelajar UiTM Melaka Kampus Bandaraya
Nor Rafedah Mohsan, Dziauddin Sharif, Norafifah Ab Hamid, Siti Nurul Izza, Hashim & Rizuan Abu Karim ... 635

Pengambilan Hukum Uruf dalam Zakat Emas Perhiasan Negeri-negeri di Utara Malaysia
Noraini Saro & Rawi Nordin ... 643

Aktiviti Pembangunan Spiritual Bagi Asnaf Zakat Fakir dan Miskin di Selangor
Emie Sylviana Mohd Zahid, Mohd Zainodin Mustaffa, Nurfarhana Mohd Daud & Mahasin Saja@Mearaj ... 651

ISLAMIC PHILANTHROPY AND HOSPITALITY

Crowdfunding: A New Phenomenon of Philanthropic Method
Nurzahidah Jaafar, Siti Noorbiah Md Rejab, Sharifah Fadylawaty Syed Abdullah, Mohd Zaid Daud & Mazni Natasha Mohd Nasir ... 675

Corporate Philanthropy as A Corporate Social Responsibility Component: An Islamic Perspective
Wan Noor Hazlina Wan Jusoh, Che Zuina Ismail, Noor Hasyimah Sulaiman & Azarudin Awang ... 687

Travel Patterns of People with Physical Disabilities in Attractions Sector of Selangor's Tourism Industry
Nurul Fatin Nabila Md Nafiah Intan Farhana Abd.Karim, Nurul Zamratul Asyikin Ahmad, Sharina Shariff, Mohd Sufian Ab Kadir & Maz Izuan Mazalan ... 695

MANAGEMENT IN ISLAMIC PERSPECTIVE

Siapakah yang Sayang: Pengurusan Gerontologi Kajian di Rumah Amal Baitul Rahmah, Rawang

Nurzahidah Jaafar, Suliah Mohd Aris, Fadhilah Adibah Ismail, Rafeah Saidon & Sharifah Fadylawaty Syed Abdullah.... 711

An Insight into The Islamic Manufacturing Practices (IMP)

Sharifah Fadylawaty Syed Abdullah, Mohd Zaid Daud, Nurzahidah Jaapar & Thuraya Ahmad ... 723

Shariah Risk Profiling Through Shariah Based Business Modelling: A Rectification Plan for Shariah Audit Finding (SNCR-01) for Company XYZ

Mohd Helmi Ahmad & Najahuddin Lateh ... 737

Qualitative Characteristics Accounting Information of Kariah Mosque:
A Concept Paper

Masita Hassan, Salina Abdullah, Rahayu Mohd Sihat & Norlinda Tendot Abu Bakar ... 749

Sulh Approach in The Education Loan's Repayment: The Study on Education Loan of The National Higher Education Fund Corporation (PTPTN)

Dziauddin Sharif, Norajila Che Man, Zainab Mohd Zain, Nasif Sidquee Pauzi & Ahmad Faiz Ahmad Ubaidah ... 757

Assessing Managers' Perception towards Fitness: Examining A Few Procedures and Steps

Saidin Wan Ismail & Norzaidi Mohd. Daud... 765

CONTEMPORARY ISSUES IN ISLAMIC JURISPRUDENCE

Ta'liq Talak: Antara Peruntukan Perundangan dan Amalan di Melaka

Noormala Rabu, Halipah Hamzah, Mohd Fauzi Md Isa & Zainal Fikri Zamzuri ... 791

Dilema Hak Suami Pasca Penceraian: Suatu Penelitian Awal di Malaysia

Mohd Ab Malek Md Shah, Zunaidah Ab Hasan, Sulaiman Mahzan, Marziana Abd Malib, Akmal Adanan & Mohamad Daim Darson ... 799

Penjagaan Akal Menurut Perspektif Islam dalam Konteks Maqasid Syariah

Fadhilah Adibah Ismail, Sharifah Fadylawaty Syed Abdullah, Kamariah Yusoff, Azizah Zakaria & Norsalwati Sabtu ... 809

Maqasid Syariah dalam Pelancongan

Nor Azlina Abd Wahab, Norajila Che Man, Rawi Nordin, Mohamad Shafiei Ayub & Mohd Zaid Mustafar ... 817

Pengurusan Harta Menurut Islam: Analisa Menurut Perspektif Maqasid Syariah
Nor Azlina Abd Wahab, Norajila Che Man, Norafifah Ab Hamid & Rawi Nordin ... 835

علم الفروق الأصولية: منهجية تجديدية في تأليف علم الأصول
(The Science of Usuli Nuances: a Renewal Method of Writing in Usul al-Fiqh)
...847 مصطفى بن محمد جبري شمس الدين

The Wisdom of Polygamy in Islam: The Law and Customary Practice in Afghanistan
Nasir Ahmad Yousefi... 865

Pendekatan Fuqaha dalam Memahami Illah Riba bagi Emas dan Perak
Mohd Asyadi Redzuan, Mohamad Zaki Razaly, Mohd Zainodin Mustaffa & Siti Noor Ain Aziz ... 879

CONTEMPORARY ISSUES OF DAKWAH IN MALAYSIA

Konsep Amar Makruf Nahi Mungkar dalam Kerangka Dakwah Islam
Razali Musa, Wan Hishamudin Wan Jusoh, Mohd Shahril Othman, Syed Hadzrullathfi Syed Omar & Mohd Safri Ali ... 889

Pengurusan Akidah di Malaysia Secara Berorganisasi: Satu Tinjauan Awal
Tentang Jalinan antara Institusi Islam Kerajaan Pusat dan Negeri di Malaysia
Sophian Rambli & Engku Ahmad Zaki Engku Alwi ... 895

Toleransi Agama dalam Kehidupan Komuniti Muslim Baharu: Tinjauan dari Aspek Cabaran
Azarudin Awang, Che Zuina Ismail, Azman Che Mat & Rubiah Abu Bakar ... 901

Kartun Bertemakan Dakwah Islamiyah Atas Talian: Interpretasi Dakwah Sarkastik Dan Satira
Fazlina Mohd Radzi & Azahar Harun ... 909

The Correlation Between Salah (Prayers) and Students' Academic Performance
Che Haslina Abdullah, Mahanim Omar, Raja Rosila Raja Berahim, Nur Afiqah Ab Latif & Che Nooryohana Zulkifli... 921

Peranan Laman Facebook dalam Penyampaian Maklumat Pengurusan Pusaka
Mohd Khairy Kamarudin, Mohd Hafizie Suhaimi & Nasrul Hisyam Nor Muhamad... 931

Muslims in South Korea: The Way of Life

*Mahsuri Khalid, Ashirah Fatimah Mohd, Nurauni Aqilah Mohd Khir,
Nur Nabila Mazlan, Nur Farhanah Mahamad Halid & Noraini Jamal... 943*

Kajian Awal Tahap Kesukarelawan di Kalangan Rakyat Johor, Malaysia

*Nik Rozilaini Wan Mohamed, Abdul Rasid Abdul Razzaq, Rohayu Roddin & Nor
Asikin Shaharuddin... 963*

Perubahan Akhlak Saudara Kita Selepas Memeluk Islam di Johor

*Nur Najwa Hanani Abd Rahman, Mohd Farhan Ahmad, Noraishah P Othman,
Siti Fairuz Sujak & Luqmanulhakim Ab Rahman... 969*

Dakwah Melalui Media Sosial: Penerimaan dalam Kalangan
Warga IPD Setiu, Terengganu

*Azman Che Mat, Khairul Azhar Abd. Karim, Azarudin Awang,
Ahmad Fakrulazizi Abu Bakar, Nor Shaifura Musilehat &
Ahmad Zulfadhli Nukman... 987*

ISLAM AND COMMUNICATION

Akhlak Terbina Komunikasi Sempurna

*S.Salahudin Suyurno, Mohammad Taufik Md Sharipp, Mohd Shafie Ayub,
Mohd Zaid Mustafar & Mohd Zin Junoh ... 997*

Aplikasi Syarat Kesahihan Hadith terhadap Model Komunikasi Berkesan

*Muhammad Taufik Md Sharipp, Muhammad Faidz Mohd Fadzil, Mohd Zaid
Mustafar, Mohd Khairul Nizam Mohd Aziz & S Salahudin Suyurno ... 1005*

Komunikasi IntraPersonal dalam Dialog antara Agama:

Pengalaman Saudara Baru

*Azarudin Awang, Che Zuina Ismail, Azman Che Mat, Noor, Hasyimah Sulaiman
& Wan Noor Hazlina Wan Jusoh ... 1015*

Pembangunan dan Pengesahsahihan Instrumen *Manhaj Rabbāniyyah* sebagai
Indikator Komunikator Islam

*Muhammad Taufik Md Sharipp, S Salahudin Suyurno, Mohamad Shafiei Ayub,
Abdul Raf Ridzuan & Mariam Farhana Md Nasir ... 1023*

Media Baharu dan Budaya Popular Islam: Peranan dan Realiti

*Aini Faezah Ramlan, S Salahudin Suyurno, Muhamad Shafie Ayub, Rosilawati
Sultan Mohideen & Abdul Qayyum Abd Razak ... 1031*

Unsur-unsur Takmilah dalam Filem Islam

Mohamad Shafiei Ayub, Muhammad Taufik Md Sharipp, Aini Faezah Ramlan, Abdul Qayyum Abdul Razak, S Salahudin Suyurno & Ahmad Faiz Ahmad Ubaidah ... 1037

ISLAMIC EDUCATION DEVELOPMENT

Gagasan Madrasah Al-Zahra': Penubuhan Universiti Islam di Akhir Kerajaan Turki Uthmani

Mohd Nasir Ayub, Surita Hartini Mat Hassan, Muaz Mohd Noor, Noor Hidayah Kasim & Rafidah Amat ... 1055

Kaedah Hafazan: Suatu Tinjauan Ringkas

Siti Suriyani Sulaiman ... 1071

Pembelajaran Berpusatkan Pelajar dan Pencapaian Pelajar Bahasa Arab

Azman Che Mat, Muhammad Saiful Anuar Yusoff, Azarudin Awang, Ahmad Fakrulazizi Abu Bakar, Nor Shaifura Musilehat & Ahmad Zulfadhli Nukman ... 1087

Perlaksanaan Pendekatan Pembelajaran Berasaskan Permainan Digital bagi Kursus CTU 281: Kesan terhadap Prestasi Akademik dan Motivasi Diri Pelajar Grafik di UiTM Alor Gajah

Ilinadia Jamil, Azahar Harun, Fatrisha Mohamed Yusoff, Nor Yus Shahirah Hassan & Fazlina Mohd Radzi ... 1095

Analisis Kerelevanan Kurikulum Kursus Pemikiran dan Tamadun Islam (CTU151) terhadap Pelajar di UiTM

Rubiah Abu Bakar, Che Zuina Ismail, Azarudin Awang & Noor Hasyimah Sulaiman ... 1107

Hadith's Source of Reference Finder Browser Extension

Mohamad Hafiz Khairuddin, Nur Azalizana Ahmad Saru, Mohd Hafifi Mohd Supir, Anwar Farhan Zolkeplay & Mohd Taufik Mishan... 1117

Peranan IPTA dan IPTS dalam Menerapkan Pendidikan al-Quran di dalam Kurikulum sebagai Kursus Teras bagi Semua Pelajar Islam di Malaysia:

Kajian Awal di Beberapa Buah IPT di Malaysia

Nor Ashiqeen Jamaluddin, Raihana Farahiyah Abdul Rahman, Sulaiman Shakib Mohd Noor & Mohd Nazir Kadir... 1127

Hukum Kanun Brunei dan Hukum Kanun Melaka: Suatu Ristaan Sejarah
Haji Dzulkiflee Haji Abdul Latif... 1143

جهود علماء المسلمين في مجال الطب وأثره على الحضارة الإنسانية

1155 ... د. محمد مرسلين محمد إسماعيل

2nd International Islamic
Heritage Conference 2017

2nd International Islamic
Heritage Conference 2017

Foreword

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Bismillahirrahmanirrahim. All praise to Allah SWT. Blessing and Prayers be upon Prophet Muhammad SAW, and also to his family members, kindred's, companions and his followers who adhere faithfully to his teaching.

I would like to express my gratitude for this invitation to write a few words in conjunction of this proceeding. Heartiest congratulations go to the organizers of the 2nd International Islamic Heritage Conference 2017 (2nd IsHeC2017) that was held on 14th – 15th November 2017. Congratulations also to the editors for their efforts in publishing the articles presented at the 2nd IsHeC2017.

Proceeding of 2nd International Islamic Heritage Conference 2017 is a very noble effort as it adds to the corpus of literature on Islamic based research in various disciplines of knowledge. I hope that this proceeding can be a catalyst for the germination and strengthening of Islamic knowledge.

Finally, I wish to extend my sincere appreciation to all parties involved in the publication of this proceeding especially Academy of Contemporary Islamic Studies (ACIS) UiTM Melaka, Center for Islamic Philanthropy and Social Finance (CIPSF), Pusat Jaringan Industri, Komuniti dan Alumni (PJI & A) UiTM Melaka and the authors for their contribution.

DATUK PROF. MADYA SABARIAH MAHAT

Rektor,
Universiti Teknologi MARA Cawangan Melaka,
Alor Gajah, Melaka.

ISHHC

2nd International Islamic
Heritage Conference 2017

Preface

In the name of Allah, the Most Beneficent, the Most Merciful. All praise is due to Allah SWT, the Almighty. We all praise Him, seek His Help, and ask for His Forgiveness. We seek refuge with Him from the evil of our souls, and from our sinful deeds. He whom Allah SWT guides, no one can misguide him, and whoever Allah SWT misguides, no one can guide him. Blessings and prayers upon His Messenger Prophet Muhammad SAW. We would like to express our thorough and sincere gratefulness to Allah the Almighty, who has given us the opportunity to write, edit and complete the *Proceeding of 2nd International Islamic Heritage Conference 2017*.

We wish to extend our appreciation to YBhg. Datuk Associate Professor Sabariah Hj. Mahat, Rector of Universiti Teknologi MARA (UiTM) Cawangan Melaka for her full encouragement in ensuring the success of the 2nd IsHeC2017 and also the publication of this proceeding. Special thanks to YBrs. Associate Professor Dr. Shafinar Ismail, Deputy Rector of Research and Industrial Linkage UiTM Cawangan Melaka for her continuous support in 2nd IsHeC2017.

A great deal of appreciation also goes to the Center for Islamic Philanthropy and Islamic Finance (CIPSF), Uni-Charity Society, ACIS UiTM Cawangan Melaka and UiTM Press for their tremendous effort in making the 2nd IsHeC2017 a success.

This proceeding comprises the articles that were presented in 2nd IsHeC2017 which held on 14 hingga 15 November 2017 at Avillion Hotel Melaka.

Hopefully, the *Proceeding of 2nd International Islamic Heritage Conference 2017* will give a clearer view of various contemporary issues in Islamic-based research in this country and the Muslim world as a whole. Finally, we hope that this proceeding may inspire and motivate its readers in initiating attempts and contributions for the sake of Muslim ummah.

MOHD FAIZAL P. RAMELI
ABDUL QAYUUM ABDUL RAZAK
MUHAMAD TAUFIK MD SHARIPP
MOHD ZAID MUSTAFAR
MOHD KHAIRUL NIZAM MOHD AZIZ
RAWI NORDIN
S. SALAHUDIN SUYURNO
DZIAUDDIN SHARIF

Editor

Proceeding of 2nd Islamic Heritage Conference (ISHEC 2017)

ISHC

2nd International Islamic
Heritage Conference 2017

ISHHC

2nd International Islamic
Heritage Conference 2017

HISTORIOGRAPHY AND ISLAMIC THOUGHT

2nd International Islamic
Heritage Conference 2017

ISHC

2nd International Islamic
Heritage Conference 2017

KAJIAN LITERATUR ISTILAH 'UMRAN IBN KHALDUN

Abdul Qayuum Abdul Razak & S. Salahudin Suyurno

ABSTRAK

Kajian ini membincangkan tinjauan literatur terhadap istilah 'umran Ibn Khaldun yang dicipta dalam karya agung beliau iaitu *Muqaddimah*. Selain itu, ia bertujuan untuk membincangkan beberapa kajian kontemporari berkaitan kajian ke'umranan. Metode kajian adalah menggunakan pendekatan induktif dan deduktif. Dapatan mendapati bahawa kajian sarjana tertumpu kepada pengistilahan perkataan 'umran. Selain itu, para sarjana turut menginovasi istilah 'umran dalam hal ehwal perancangan masyarakat seperti teori perbandaran dan sebagainya.

PENDAHULUAN

Kajian ini membincangkan tinjauan literatur terhadap istilah 'umran Ibn Khaldun yang dicipta dalam karya agung beliau iaitu *Muqaddimah*. Selain itu, ia bertujuan untuk membincangkan beberapa kajian kontemporari berkaitan kajian ke'umranan. Metode kajian adalah menggunakan pendekatan induktif dan deduktif. Dapatan mendapati bahawa kajian sarjana tertumpu kepada pengistilahan 'umran. Selain itu, para sarjana turut menginovasi istilah 'umran dalam perancangan masyarakat seperti teori perbandaran dan sebagainya.

Di antara para pengkaji mutakhir mengenai konsep 'umran yang sudah dikenali di peringkat antarabangsa ialah Mahayudin Yahaya (2008, 2013, 2017a & 2017b), Laroussi Amri (2008), Djamel Chabane (2008), Lütfi Sunar & Faruk Yashçimen (2008), Ridha Boukraa (2008) dan Mahmoud Dhaouadi (2005).

KONSEP 'UMRAN IBN KHALDUN

Kajian terperinci mengenai teori dan konsep 'umran tidak banyak dilakukan oleh pengkaji, ini kerana kebanyakan pengkaji lebih cenderung kepada penggunaan perkataan-perkataan yang popular seperti *tamaddun*, *madaniyyah* dan *hadharah*. Kecenderungan ini juga adalah disebabkan kebanyakan pengkaji merasakan bahawa ilmu 'umrān memberi maksud yang sama dengan ilmu kemasyarakatan dan ketamadunan (social and civilizational studies).

Penjelasan dan kefahaman mengenai konsep 'umran telah dijelaskan secara terperinci dalam kajian Mahayudin Hj Yahaya (2008, 2013, 2017a & 2017b). Dalam kajian-kajian ini, beliau telah membahas dan menganalisis istilah, sumber, kepentingan dan aplikasi 'umran. Perbincangan dan analisis beliau meliputi istilah-istilah yang digunapakai oleh Ibn Khaldun dalam *Muqaddimah* termasuk 'umran al-badawi, 'umran al-hadari, 'umran al-bashari, 'umran al-ard dan 'umran al-'alam. Tujuannya ialah bagi menyatakan tentang variasi makna 'umran mengikut keadaan dan situasi yang berbeza-beza.

Teori 'umran menurut Mahayudin Yahaya (2008 & 2013) lagi membawa maksud fenomena sosial dan kerjasama dalam kalangan masyarakat bagi

memenuhi keperluan hidup dalam bentuk fizikal dan rohani di bawah peraturan Allah SWT. Daripada aktiviti dan kegiatan masyarakat inilah yang akan melahirkan suasana kemakmuran *'umran* dalam masyarakat. Dalam erti kata lain, teori *'umran* Ibn Khaldun merangkumi skop yang sangat luas dan menyeluruh sepertimana juga Islam sebagai cara hidup yang menyeluruh merangkumi hubungan antara manusia dengan Allah, antara sesama manusia, dan antara manusia dengan alam sekeliling.

Daripada penjelasan Mahayudin Yahaya (2008, 2013 & 2017a) itu tadi maka jelaslah bahawa *'umran* merupakan suatu teori dan konsep yang mempunyai keunikan dan perbezaan dengan teori-teori dan konsep-konsep lain dalam bidang Sains Kemasyarakatan (Social Studies) atau bidang Ketamadunan (*Civilizational Studies*).

Chabane, Djamel (2008), menterjemahkan *'umran* sebagai perbandaran (*urbanisation*) dan *hadarah* sebagai tamadun (*civilisation*). Pada masa yang sama, beliau menegaskan bahawa istilah *'umrān* terbuka luas untuk mana-mana terjemahan, dan hingga kini, beliau menyatakan, tiada perkataan atau istilah khusus untuk memberi maksud sebenar kepada *'umrān*. Menurut beliau lagi, kebanyakan pengkaji seperti De Slane, R. Rosenthal dan V. Monteuil mengistilahkan *'umran* sebagai *'civilisation'*, yang sama ertinya dengan perkataan *hadarah*. Ini membuatkan istilah *'umran* Ibn Khaldun terpesong daripada maksud sebenar. Beliau menegaskan bahawa *'umran* ialah satu istilah yang sepatutnya 'kaya isinya' (richness of *'umran's* contents). Chabane turut melihat *'umran al-bashari'* sebagai suatu proses perbandaran manusia dan segala fenomena yang mempengaruhi mereka. Namun ketika menjelaskan istilah *'umran al-badawi* dan *'umran al-hadari*, beliau memberi maksud kepentingan masyarakat badawi terhadap masyarakat *hadari* (bandar). Keberanian masyarakat badawi dan kekuatan fizikal mereka akan mengukuhkan lagi kehidupan manusia dan seterusnya dunia seluruhnya (Djamel, 2008).

Smirnov, (2014) pula menyatakan istilah *'umran al-'alam* sebagai *developing the world, build-up human*. Terjemahan Barat bahawa *'umran* seerti dengan *'civilization'* atau *'culture'* adalah tidak tepat. Menurutnyanya lagi, *'umran* tidak boleh dipisahkan maknanya seperti memberi makna lawan seperti yang sering diketengahkan iaitu *civilization is opposed to savagery* dan *culture to barbarity*, ini kerana *'umran* itu sendiri merupakan prinsip yang neutral dan sesuai dengan mana-mana aspek kehidupan di dunia. Memberi apa-apa makna kepada istilah atau ilmu yang diberikan oleh Ibn Khaldun perlu difahami melalui pendekatan beliau sendiri (melalui perspektif Ibn Khaldun dalam *Muqaddimah*) bukan dengan mengurangkan 'maknanya' dengan kaedah cara sendiri (seperti ilmu atau istilah yang diberikan Eropah). Ini kerana, Smirnov menyatakan 'sains baru' (new science) yang dikemukakan oleh Ibn Khaldun tidaklah seperti analog sebagaimana difahami umum (Eropah) berdasarkan logik berlawanan semata iaitu zahir-batin, jauh-dekat dan sebagainya.

'UMRAN DAN KAJIAN KONTEMPORARI

Kajian 'umran Ibn Khaldun dan kaitannya dengan masa kini dapat dilihat dalam beberapa kajian seperti Syed Farid al-Atas (2006), Mahayudin Yahaya (2008, 2013, 2017a & 2017b), Laroussi Amri (2008), Djamel Chabane (2008), Lutfi Sunar & Faruk Yasliçimen (2008), Ridha Boukraa (2008) dan Mahmoud Dhaouadi (2005).

Syed Farid Alatas (2006) tidak menyebut secara khusus teori 'umran dan hubungannya dengan kajian sosiologi pada hari ini, namun beliau menganggap bahawa seorang yang genius dan terkenal seperti Ibn Khaldun ini, seharusnya pengkaji sains sosial kontemporari perlu memanfaat dan mengaplikasikan teori-teori beliau. Ini kerana, ramai pengkaji Barat pada hari ini, menggunakan teori Marx dan Weber dalam kajian aplikasi mereka, persoalannya ialah kenapa pula diketepikan teori Ibn Khaldun? Pandangan Syed Farid Alatas ini memberikan idea kepada pengkaji untuk memanfaat teori 'umran dalam kajian hari ini.

Mahayudin Yahaya (2008 & 2013) menyatakan 'umran yang digunakan oleh Ibn Khaldun menggambarkan perbezaan dan keunikan dengan perkataan yang ada sebelumnya seperti *hadarah*, *madaniyyah* dan *tamaddun*. Seperti mana maklum, ramai pengkaji *Muqaddimah* mengakui bahawa Ibn Khaldun telah mencipta suatu ilmu yang disebut 'ilm 'umran atau juga dikenali sebagai *new science*.¹ Cuma perkara yang menjadi titik persoalan adalah bagaimana ilmu ini diaplikasikan pada zaman ini? Selain itu, Mahayudin Hj Yahaya turut menjelaskan aplikasi teori 'umran di Alam Melayu melalui sumber, ciri-ciri dan pengaruhnya.

Dalam kesimpulannya, Mahayudin Hj Yahaya menjelaskan bahawa aplikasi dan pencapaian 'umran memerlukan tiga syarat iaitu: 1) masyarakat yang beragama dan berakhlak mulia, 2) masyarakat yang bekerjasama dan bertoleransi bagi membangunkan masyarakat dan negara dan 3) pemerintahan yang adil dan saksama dalam membela kesejahteraan rakyat. Tiga syarat ini pula berada di bawah kawalan hukum kejadian ciptaan Allah (*sunnatuLlah*) dan hukum syariat Islam.

Lutfi Sunar & Yasliçimen, (2008) menganalisis dan meneliti teori 'umran dan 'ilm 'umran sebagai suatu pandangan melalui kaca mata seorang Muslim. Bagi beliau, teori 'umran perlu dianalisis dan diterjemahkan semula mengikut situasi dan perkembangan ilmu sosial masa kini. Beliau turut menegaskan

¹ Dalam konteks kajian historiografi contohnya, seseorang pengarang atau sejarawan mempunyai falsafah dan pandangan tersendiri dalam menentukan hala tuju atau objektif penulisan mereka. Begitu juga yang berlaku kepada sejarawan seperti Ibn al-Athir ketika menulis *al-Kamil fi al-Tarikh*, yang bermaksud 'Kesempurnaan Sejarah', ia menggambarkan bahawa Ibn al-Athir ingin memberitahu kepada pembaca dan pengkaji terkemudian bahawa ia telah melengkapkan penulisan sejarah sejak zaman Rasulullah SAW hingga ke Dawlah Zanki (zaman hidup Ibn al-Athir). Manakala bagi Ibn Khaldun, dalam penulisan *Kitab al-'Ibar wa Diwan al-Mubtada' wa al-Khabr fi Ayyam al-'Arab wa al-'Ajm wa man 'Asarahum min Dhaw al-Sultan al-Akbar* mempunyai falsafahnya yang tersendiri. Tajuk *al-'Ibar* yang bermaksud 'pengajaran' merupakan suatu sisi pandang Ibn Khaldun ingin memberitahu dan mengajar pengkaji selepasnya mengenai sejarah dan ilmu yang ingin beliau perkenalkan iaitu 'ilm 'umran serta teori-teori lain seperti 'asabiyyah, teori jatuh-bangun sesebuah dawlah atau kerajaan dan sebagainya.

kepentingan dan penggunaan teori *'umran* sebagai satu legasi tradisi saintifik Islam yang perlu dimanfaatkan.

Ilmu *'umran* adalah suatu ilmu bagi mengkaji rahsia kejadian manusia dan alam serta keperluan-keperluannya, sebab jatuh dan banggunya sesebuah negara, dan kajian strategik untuk menambah baik kekurangan yang dialami pada zaman silam (Gorgun 2005; Sunar & Yashçimen, 2008). Mereka turut menegaskan bahawa sarjana seperti Hamilton Gibb mengakui bahawa kajian fenomena sosial dan alam Ibn Khaldun, walaupun tidak dinyatakan secara jelas, telah menggunakan sumber al-Quran dan al-Sunnah. Hamilton Gibb menganggap bahawa Ibn Khaldun sebenarnya telah meletakkan asas Islam seperti memahami *sunnatuLlah* dalam kajiannya. Dalam erti kata lain, manusia sebagai makhluk yang berakal dicipta Allah untuk memahami fenomena aktiviti manusia dan alam sekelilingnya serta mampu menggunakan akal dalam menterjemah kebaikan demi kebaikan masyarakat seluruhnya. Ini kerana, menurut beliau lagi, pengkaji Barat hanya melihat *'ilm 'umran* dan pembinaan tamadun dari sudut pembangunan fizikal semata.

Selain itu, Sunar (2008) menegaskan bahawa konsep ini mempunyai tiga prinsip iaitu; persepsi kefahaman terhadap alam, 2) kesedaran sejarah lalu dan 3) metafizik kemasyarakatan. Tiga faktor ini secara tidak langsung bergabung dalam teori *'umran* Ibn Khaldun di mana tema utamanya ialah *tawhid*.

Sebagaimana maklum, masyarakat global pada hari ini telah memasuki era krisis yang semakin parah, oleh itu masyarakat dunia memerlukan suatu paradigma hasil daripada pengalaman sejarah dan dasar ilmu ontologi khusus oleh para ilmuwan. Jika tidak, kegemilangan dan kemajuan dalam sejarah lalu hanyalah sebagai isu kesempingan atau pinggirannya yang tidak mempunyai apa-apa manfaat. Selain itu, beliau menegaskan kemodenan hanya bersifat sementara dalam sejarah manusia. Oleh yang demikian, *'ilm 'umran* merupakan suatu ilmu ontologi yang mempunyai karakter pembangunan manusia yang baik. Sunar (2008) juga menegaskan bahawa *'ilm 'umran* merupakan ilmu tradisi sains sosial Islam yang patut difahami dan diaplikasi pada zaman ini.

Djamel Chabane (2008) telah menterjemahkan *'umran* dengan perbandaran (*urbanisation*) dan *hadarah* dengan tamadun (*civilisation*) serta menganggap istilah perbandaran lebih sesuai dan logik kepada maksud *'umran*. Namun, dalam masa yang sama, beliau mengakui kenyataan bahawa pertafsiran istilah *'umran* tidak pernah habis (*inexhaustible*), ini kerana Ibn Khaldun merupakan seorang genius yang mempunyai pemikiran yang jauh dan hebat pada zamannya. Dalam kajiannya, beliau melihat *'umran* dari sudut perbandaran. Iaitu dengan menjelaskan bahawa perancangan bandar (*town planning*) mengikut cara Ibn Khaldun, di mana faktor terpenting bagi mengerakkan masyarakat ke arah perbandaran adalah semangat *'asabiyyah*, keberanian dan moral masyarakat badwi yang tinggi akan membentuk kemakmuran bandar yang dikenali sebagai *'umran hadari*.

Abeer M Elshater (2014) pula dalam kajiannya bertajuk *Urban design redux: Redefining a professional practice of specialization* telah membina suatu konsep daripada teori *'umran* yang dipanggil *'umran design*. Beliau menggunakan

teori *'umran* untuk membentuk bandar yang dikenali sebagai *'umran design* melalui perspektif kejuruteraan perbandaran. Beliau menegaskan, konsep perbandaran *'umran design* adalah istilah terbaik berbanding konsep yang biasa digunakan oleh ramai golongan professional iaitu *urban design*. Menurutnya lagi, idea *'umran design* lebih bersifat menyeluruh di mana bandar tersebut akan mencakupi kehidupan manusia yang; 1) berkualiti, 2) tempat yang sesuai untuk diduduki dan 3) persekitaran yang responsif. Hasilnya, bandar yang dibina kelak akan berfungsi dalam empat dimensi iaitu bersifat kognitif, formasi, sosio-budaya, dan mesra persekitaran.

Tambah beliau lagi, *urban design* yang digunakan hari ini juga hanya melihat secara objektif kepada kehidupan masyarakat bandar sahaja, namun sekiranya dunia hari ini menggunakan *'umran design* cara Ibn Khaldun, ianya akan merangkumi objektif masyarakat seluruhnya termasuk bandar, luar bandar dan kawasan badwi di seluruh dunia. Beliau menyatakan: "While the term 'Urban Design' only deals with the metropolitan areas, the term 'Umran Design' is concerned with all of the urban, rural and Bedouin areas on earth".

Laroussi Amri (2008) dalam kajian *the concept of 'umran: the heuristic knot in Ibn Khaldun* menyatakan *'umran* sebagai suatu konsep yang boleh memberi pelbagai makna (*polysemous concept*). Ia turut merujuk kepada erti kesantunan (*civility*), cara kependudukan, kediaman bandar, kesatuan (*solidarity*), *'umran al-hadari* dan *'umran al-badawi*. Menurutnya lagi, Ibn Khaldun ingin mengajar pengkaji-pengkaji hari ini dengan cara berfikir dalam kajian sains sosial yang mana beliau umpamakan seperti suatu makanan untuk pemikiran (*food for thought*). Beliau menyimpulkan kepentingan daripada pengajaran Ibn Khaldun ialah beberapa aspek dalam pembinaan ke *'umranan* seperti kepentingan *'asabiyyah* Ibn Khaldun dalam sesebuah masyarakat, Durkheim melalui teori *solidarity*, Karl Marx dalam teori *relations of production* dan Comtes dalam *laws of the three state*.

Penulisan Mahmoud Dhaouadi (2005), bertajuk *The Ibar: lessons of Ibn Khaldun's umran mind* adalah di antara kajian kontemporari mengenai teori *'umran*. Beliau memulakan pengenalan dengan menyatakan dua objektif penulisan, iaitu; 1) analisis perbincangan bagaimana pengetahuan Islam Ibn Khaldun yang luas mempengaruhi intelektual dan minda sains sosial (*weltanschauung*) beliau, dan 2) menilai kredibiliti ilmu gabungan *aql-naql* Ibn Khaldun dalam *Muqaddimah*. Beliau menegaskan bahawa teori *'umran* Ibn Khaldun sebenarnya berasaskan pengetahuan agama yang luas. Ini diperakukan oleh sarjana-sarjana Islam terkemuka seperti H.A.R Gibb yang menyatakan bahawa: "*Ibn Khaldun was not only a Muslim, but as almost every page of the Muqaddimah bears witness, a Muslim jurist and theologian, of the strict Maliki school. For him religion was far and away the most important thing in life*".

Ini bermaksud, Ibn Khaldun telah menggabungkan *aql* dan *naql* dalam membentuk teori *'umran*. Bagi sarjana-sarjana Barat umumnya, mereka membantah kehadiran ilmu wahyu (*naqli*) sebagai suatu ilmu yang diterima dalam kajian sains, lebih-lebih lagi sejak peristiwa *Renaissance* di Eropah. Walau bagaimanapun, Ibn Khaldun telah menjelaskan gabungan *aql-naql* dalam teori

'*umran* sebagai suatu disiplin ilmu yang mempunyai kredibili bagi mencapai *good standard*. Buktinya dapat dilihat dalam penulisan kisah-kisah sejarah dalam kitabnya '*Ibar*. Dalam kesimpulannya, Mahmoud Dhaouadi menegaskan bahwa '*ilm 'umran* Ibn Khaldun merupakan ilmu kognitif *aql-naql* yang diperakui dan mencapai standard ilmu pengetahuan sains sosial yang mengkagumkan sejak abad ke-14M hingga ke hari ini.

PENUTUP

Daripada kajian literatur '*umran* Ibn Khaldun di atas, pengistilahan '*umran* mempunyai maksud yang tidak statik dan rigid. Ianya tidak seperti meletakkan makna lawan seperti badawi-hadari, kota-desa, kecil-besar dan sebagainya. Ia merupakan istilah yang luas maksudnya seperti yang dimurnikan Mahayudin Yahaya dan Mahmoud Dhaoudi dalam kajian mereka. Dalam erti kata lain, ia merupakan suatu konsep atau gagasan ilmu dan merangkumi seluruh bidang ilmu bertitik tolak dari ilmu kaji masyarakat yang menyentuh seluruh aspek kehidupan termasuk hubungan manusia dengan alam sekitar dengan berpandukan undang-undang dan peraturan ciptaan Allah SWT (*sunnatullah*). Justeru, kajian terperinci terhadap ilmu '*umran* ini diperlukan di masa akan datang sebagai penerus legasi bagi tradisi sains sosial Islam.

RUJUKAN

Al-Quran al-Karim.

Alatas, S. F. (2006). Ibn Khaldun and Contemporary Sociology. *International Sociology*, 21(6), 782–795. <https://doi.org/10.1177/0268580906067790>.

Alatas, S. F. (2012). *Ibn Khaldun: Makers of the Civilization*. New Delhi: Oxford University Press.

Amri, L. (2008). The concept of '*umran*: the heuristic knot in Ibn Khaldun. *The Journal of North African Studies*, 13(3), 351–361. <https://doi.org/10.1080/13629380701844672>

Ab Halim, Asyiqin. (2012). The application of Ibn Khaldun's theory of Asabiyyah to the modern period with special reference to Malay Muslim community in Malaysia. Tesis Doktor Falsafah, Department of Theology and Religion, College of Arts and Law, The University of Birmingham.

Ab Halim, Asyiqin. (2014). Ibn Khaldūn's Theory of '*Asabiyyah* and the Concept of Muslim Ummah. *Jurnal al-Tamadun*, 9(1), 2014, 33-44.

Baharuddin, Azizan., Zaid Ahmad, Nurdeng Deuraseh, Sri Rahayu Ismail & Haslinda Abdullah (pnyt.) 2009. *Pemikiran Ibn Khaldun & Relevansinya dalam Tamadun Kontemporari*. Kuala Lumpur: Pusat Dialog Peradaban, Universiti Malaya & Jabatan Pengajian Kenegaraan dan Ketamadunan, Fakulti Ekologi Manusia, Universiti Putra Malaysia.

Boukraa, Rida. (2008). The Khaldunian concept of '*Umrān/Ijtīmā* in light of the current paradigm of post-modern society. *The Journal of North African Studies*, 13(3), 319–329. <https://doi.org/10.1080/13629380701844623>.

- Chabane, Djamel. (2008). The Structure of 'umran al-'alam of Ibn Khaldun. *The Journal of North African Studies*, 13(3) (February), 331–349. <https://doi.org/10.1080/13629380701844656>.
- Dhaouadi, M. (2015). The *Ibar*: Lessons of Ibn Khaldun's *Umran* Mind. *Contemporary Sociology: A Journal of Reviews*, 34(6), 585–591. <https://doi.org/10.1177/009430610503400602>.
- Enan, Muhammad Abdullah. 1997. His Life and Works. New Delhi: Nusrat Ali Nasri for Kitab Bhavan.
- Gibb, H.A.R. (1933). The Islamic Background of Ibn Khaldūn's Political Theory, *Bulletin of the School of Oriental Studies*, University of London, Vol. 7, No. 1 (1933), pp. 23-31.
- Ibn Khaldun. t.th. *Tarikh Ibn Khaldun: al-'Ibar wa al-Diwan al-Mubtada' wa al-Khabr fi Ayyam al-'Arab wa al-'Ajam wa al-Barbar wa man 'Asarahum min dhaw al-Sultan al-Akbar*. Al-Riyad: Bayt al-Afkar al-Dawliyyah.
- Mahayudin Yahaya. (2008). 'Umran: Konsep, Sumber dan Aplikasinya di Alam Melayu'. Ceramah Umum Profesor Pelawat anjuran Kumpulan Penyelidikan Sumbangan Peradaban Arab-Islam terhadap Masyarakat Melayu di Malaysia, Jabatan Pengajian Arab dan Tamadun Islam dan Institut Kajian Rantau Asia Barat (IKRAB), di Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Mahayudin Yahaya. (2011). 'Umran al-'Alam From the Perspective of Ibn Khaldun: A Paradigm Change, *International Journal of West Asian Studies*, EISSN: 2180-4788. Vol. 3 No. 1, (pp 1-27) DOI: 10.5895/ijwas.2011.01
- Mahayudin Yahaya. (2013). 'Umran dan aplikasinya di Alam Melayu (the Concept of 'Umran and its Application in the Malay World), *Melayu: Jurnal Antarabangsa Dunia Melayu*, Jil. 6,1.
- Mahayudin Yahaya. (2017a). the Science of 'Umran: Revitalising Nation Prosperity, *International Journal of Education and Human Development*, vol. 3(4), July, p. 44-52.
- Mahayudin Yahaya. (2017b). Islamic development management program in the institutions of high learning with special reference to Negara Brunei Darussalam, *International Journal of Research – Granthaalayah*, vol. 5(7), July, p. 315-337.
- Smirnov, Andrey. (2014). Ibn Khaldun and His 'New Science', *Ishraq: Islamic Philosophy Yearbook, Vostochnaya Literarura*, 5. P. 217-237.
- Sunar, L., & Yashçimen, F. (2008). The Possibilities of New Perspectives for Social Sciences: An Analysis Based on Ibn Khaldun's Theory of Umrân, 36, 408–433. <https://doi.org/10.1163/156853108X327029>.